

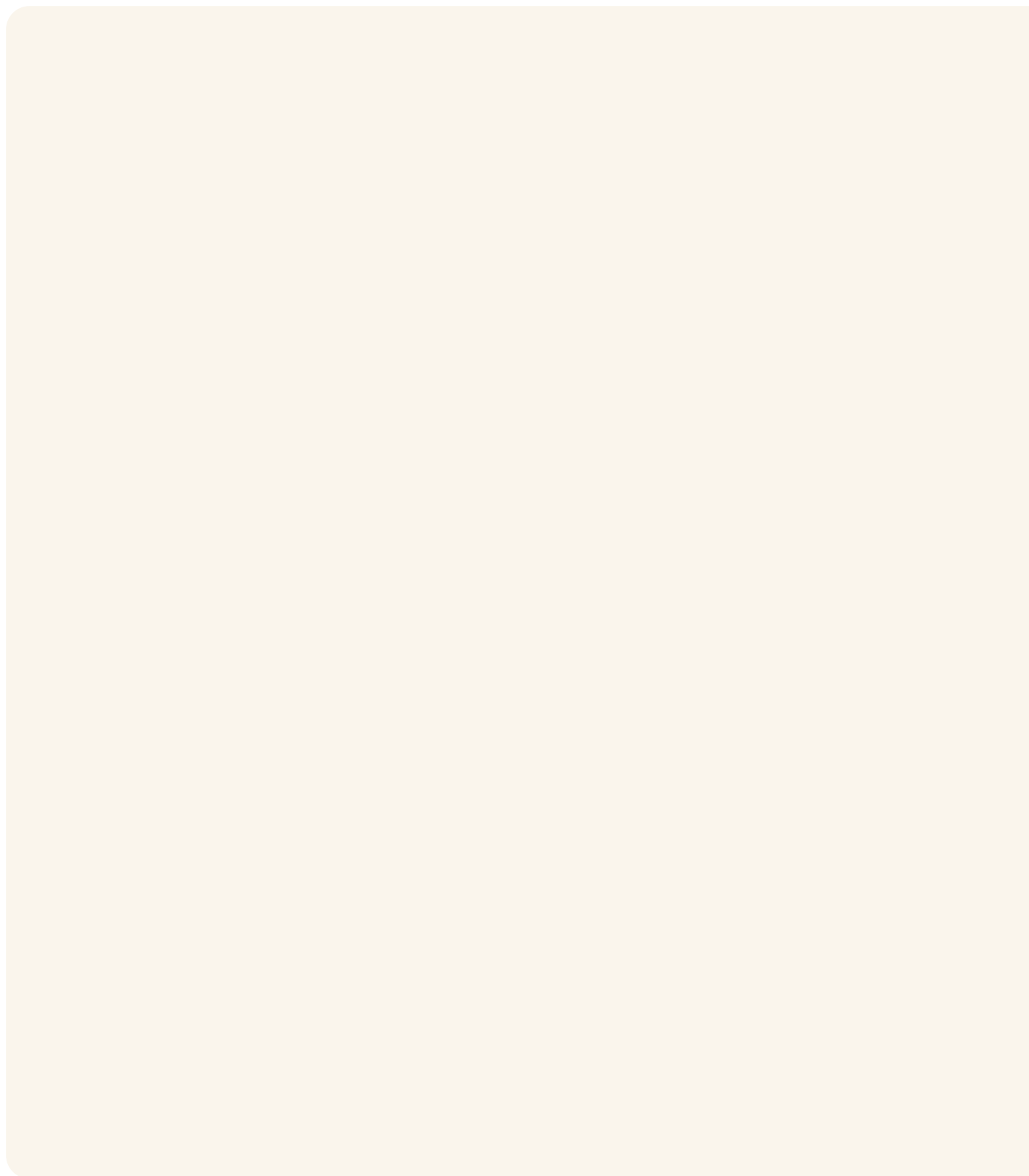
Vlaams
Mensenrechten
Instituut

Redelijke
aanpassingen
voor personen
met een handicap

Juridische handreiking

Inhoudstafel

1. Situering

Personen met een handicap worden vaak geconfronteerd met obstakels in de samenleving die hen verhinderen om op een gelijkwaardige manier te kunnen deelnemen. Ook anno 2025 zijn ze nog extra kwetsbaar in vele domeinen zoals onderwijs, wonen, arbeidsmarkt. *(eindnoot 1 op pagina 25)*. Daarom hebben zij recht op redelijke aanpassingen. Dit zijn individuele aanpassingen die obstakels wegnemen en moeten zorgen voor volwaardige deelname.

Met deze handreiking willen we personen met een handicap informeren over hun recht op redelijke aanpassingen en hoe die te verkrijgen. Tegelijk willen we organisaties, overheden, werkgevers en burgers bewust maken van hun verplichting om deze aanpassingen aan te bieden en hen begeleiden in de aanpak. Deze handreiking legt het juridisch kader uit en verduidelijkt de regelgeving. We ontwikkelden ook een gids met praktische informatie en voorbeelden voor het vragen en uitvoeren van redelijke aanpassingen in de praktijk. Deze is raadpleegbaar op de website van het Vlaams Mensenrechteninstituut.

[Ga naar de praktische gids](#)

2. Het recht op redelijke aanpassingen

Personen met een handicap hebben net als iedereen recht op het volledige genot van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden en dit zonder enige vorm van discriminatie. Hoewel gelijkheid en non-discriminatie behoren tot de meest fundamentele beginselen en rechten van de internationale mensenrechtenwetgeving, worden personen met een handicap toch vaak geconfronteerd met beperkingen in de samenleving die ervoor zorgen dat zij niet op voet van gelijkheid kunnen deelnemen aan die samenleving of bepaalde aspecten ervan. De samenleving is niet aangepast aan de diverse noden van verschillende individuen. *(eindnoot 2 op pagina 25).*

Om ervoor te zorgen dat ook personen met een handicap ten volle en op voet van gelijkheid met andere kunnen genieten van hun mensenrechten, hebben zij recht op redelijke aanpassingen. Redelijke aanpassingen zijn individuele aanpassingen waarop een persoon met een handicap recht heeft om te zorgen dat die volledig en gelijkwaardig kan deelnemen aan de samenleving. Deze aanpassingen moeten de beperkingen in de samenleving wegnemen die de gelijke deelname verhinderen. *(eindnoot 3 op pagina 25).* Het recht op redelijke aanpassingen vloeit voort uit internationale, Europese en nationale en Vlaamse regelgeving, waaronder:

- Verdrag van 13 december 2006 van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, artikel 2 en 5, algemene commentaar van het comité nr. 6 (2018) over gelijkheid en non-discriminatie en aantal specifieke bepalingen zoals art. 14, 24 en 27;
- Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, artikel 14;
- EU-Richtlijn 2000/78 van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep, artikel 5;
- Grondwet, artikel 22ter;
- Decreet van 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkheids- en gelijkebehandelingsbeleid, artikel 15 en 19;
- Decreet van 8 mei 2002 houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt, artikel 5;
- Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, artikel 14.

In onderwijs geldt er specifieke regelgeving.
Dit komt niet aan bod in deze handreiking.

Een redelijke aanpassing kan enkel worden geweigerd als ze een onevenredige belasting inhoudt voor degene die de aanpassing moet uitvoeren. **Het weigeren van een redelijke aanpassing die geen onevenredige belasting vormt, is een vorm van discriminatie.** *(eindnoot 4 op pagina 25).*

Redelijke aanpassingen zijn niet hetzelfde als toegankelijkheidsverplichtingen.

Toegankelijkheidsverplichtingen zijn:

- gericht op een groep personen.
- een proactieve, systematische plicht: verplichting om toegankelijkheid voor zoveel mogelijk personen met verschillende noden voorafgaand in te bouwen door middel van universeel ontwerp of ondersteunende technologieën in systemen en processen.
- onvoorwaardelijk: het niet naleven van toegankelijkheidsverplichtingen kan niet gerechtvaardigd worden door te verwijzen naar de last die het met zich meebrengt.
- een geleidelijke verwezenlijking: een specifieke en voortdurende verplichting om zo spoedig en doeltreffend mogelijk de volledige verwezenlijking na te streven.

Redelijke aanpassingen zijn:

- gericht op één persoon.
- aanpassingen die een persoon met een handicap in een bepaalde situatie nodig heeft om in die situatie op gelijke basis van zijn rechten gebruik te kunnen maken.
- voorwaardelijk: een redelijke aanpassing kan geweigerd worden als die een onevenredige belasting vormt.
- onmiddellijk afdwingbaar: vanaf het moment dat een persoon hierom vraagt *(eindnoot 5 op pagina 25).*

Voorbeeld

Toegankelijkheid: Een video publiceren over de dienstverlening met een tolk Vlaamse Gebarentaal.

Redelijke aanpassing: een burger vraagt een overleg met een tolk Vlaamse Gebarentaal om meer informatie te krijgen over de dienstverlening.

Toegankelijkheidsverplichtingen en redelijke aanpassingen zijn dus twee verschillende zaken, maar hebben wel invloed op elkaar. Het voeren van een goed preventief toegankelijkheidsbeleid vermindert het aantal individuele aanvragen tot redelijke aanpassingen.

Voorbeeld:

Als bij het ontwerpen van een gebouw hellingen en liften worden voorzien voor mensen die minder goed te been zijn, zullen er minder verzoeken zijn om redelijke aanpassingen met betrekking tot de fysieke toegankelijkheid van het gebouw.

A photograph showing the lower legs and feet of a person standing on a tactile paving surface. The person is wearing brown corduroy trousers and dark brown lace-up shoes. A red and silver cane is visible on the right side of the frame. The background is a blurred outdoor setting with trees and a building, suggesting a public space. The text '3. Personen met een handicap' is overlaid in white on the image.

3. Personen met een handicap

Een handicap vloeit voort uit de wisselwerking tussen personen met een of meer beperkingen en de sociale en fysieke obstakels in de samenleving die hen beletten ten volle, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan die samenleving. *(eindnoot 6 op pagina 25).*

Het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap omvat dan ook geen strikte definitie van een persoon met een handicap, maar omschrijft in de doelstelling ruim dat het alle personen omvat met langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving. Het is dus de onaangepaste omgeving die de deelname beperkt *(eindnoot 7 op pagina 25).*

Handicap wordt ruim geïnterpreteerd. Ook chronische of degeneratieve ziektes, psychische kwetsbaarheid en obesitas kunnen hieronder vallen als een persoon beperkingen ervaart om volledig en daadwerkelijk deel te nemen aan de samenleving. *(eindnoot 8 op pagina 25).* De handicap moet langdurig zijn, maar de oorzaak ervan, bijvoorbeeld aangeboren, gevolg van een ongeval of een (on)geneeslijke ziekte, is niet relevant. Het kan dus ook gaan over een gezondheidstoestand die voortvloeit uit een geneeslijke of ongeneeslijke ziekte. *(eindnoot 9 op pagina 25).*

3.1. Het mensenrechtenmodel van handicap

Het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap stapt af van 'een medische benadering' van een handicap, gaat ook een stap verder dan 'het sociaal model' en hanteert 'een mensrechtelijke benadering'. Volgens het medisch model worden personen met een handicap niet erkend als rechtenhouders, maar in plaats daarvan "gereduceerd" tot hun beperkingen. Er moet aan de persoon met een handicap worden gewerkt om tot integratie te komen. We revalideren de minder-valide. Het sociaal model erkent dat handicaps een construct zijn. Het probleem ligt niet in de medische aandoening, maar in de samenleving die niet in staat is om in te spelen op de specifieke behoeften van individuen. Het sociale model stelt dat de samenleving de beperkingen in de omgeving moet wegwerken. Volgens het mensenrechtenmodel is dit een recht. *(eindnoot 10 op pagina 25).*

Voorbeeld

- **Medisch model:** we voorzien in een prothese.
- **Sociaal model:** we voorzien in een lift.
- **Mensenrechtenmodel:** in alle gebouwen met verdiepingen voorzien we een lift. Waar dit niet mogelijk is, bieden we individuele redelijke aanpassingen aan.

Personen met een handicap hebben recht op redelijke aanpassingen. Er is geen erkenning van een instantie of een medisch attest vereist om aanspraak te kunnen maken op dit recht. Het is voldoende dat de persoon kan aantonen dat een langdurige handicap hem in wisselwerking met diverse beperkingen in de samenleving belet volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan de samenleving.

4. Toepassings- gebied

Het weigeren van een redelijke aanpassingen is een vorm van discriminatie. Dit wordt aldus bepaald in zowel de federale als in de Vlaamse wetgeving. In deze brochure focussen we op het Vlaams discriminatieverbod. Dit houdt de plicht in om redelijke aanpassingen te voorzien zowel door de overheid als door particulieren binnen de Vlaamse bevoegdheden en binnen volgende domeinen in het maatschappelijk leven:

- **Arbeidsmarkt:**
 - de voorwaarden voor toegang tot arbeid in loondienst of als zelfstandige en tot een beroep, met inbegrip van de selectie- en aanstellingscriteria, ongeacht de tak van activiteit en op alle niveaus van de beroepshiërarchie, met inbegrip van bevorderingskansen, alsook de werkgelegenheids- en arbeidsvoorwaarden, met inbegrip van ontslag en beloning;
 - de toegang tot alle vormen en alle niveaus van beroepskeuzevoorlichting, beroepsopleiding, voortgezette beroepsopleiding en omscholing, met inbegrip van praktijkervaring;
 - de arbeidsbemiddeling en wedertewerkstelling;
- **Gezondheidszorg;**
- **Onderwijs;**
- **Aanbod van, de toegang tot, de levering en het genot van goederen en diensten die publiekelijk beschikbaar zijn - al dan niet tegen betaling -, met inbegrip van huisvesting, mobiliteit, onderwijs, sport en energie, alsook bij het sluiten, uitvoeren of beëindigen van overeenkomsten ter zake;**
- **Sociale voordelen en sociale bescherming;**
- **Toegang tot en de deelname aan een economische, sociale, culturele of politieke activiteit die buiten de privésfeer worden aangeboden. (eindnoot 11 op pagina 26).**

Concreet rust de plicht om in redelijke aanpassingen te voorzien onder andere op:

- **Overheidsinstellingen zoals de agentschappen van de Vlaamse Overheid en de gemeenten**
- **Werkgevers in de private en publieke sector**
- **VDAB en andere arbeidsbemiddelaars**
- **Instellingen van de gezondheidszorg zoals ziekenhuizen, jeugdzorg, woonzorgcentra, geestelijke gezondheidszorg, voorzieningen voor personen met een handicap, ...**
- **Onderwijsinstellingen waaronder kleuterscholen, basisscholen, hoger onderwijs, volwassenen onderwijs, deeltijds kunstonderwijs, beroepsopleidingen, clb-centra, ...**
- **Aanbieders van goederen en diensten die publiek beschikbaar zijn zoals:**
 - Verhuurders van private en sociale woningen
 - Sportclubs
 - Openbaar vervoer zoals De Lijn en haar onderaannemers of contractanten
 - Kinderopvang
 - Horeca uitbaters, uitbaters van toeristische logies, bibliotheken, cinema's, pretparken, ...
 - Justitiehuisen

- Aanbieders van sociale voordelen ten aanzien van werknemers
- Aanbieders van sociale bescherming zoals gezinsbijslag, uitkeringen ten behoeve van ouderen en personen met een handicap
- Aanbieders van economische, sociale, culturele of politieke activiteiten die buiten de privésfeer worden aangeboden, zoals:
 - Organisatoren van evenementen, tentoonstellingen, voorstellingen,
 - Musea
 - Jeugdbewegingen en speelpleinwerkingen, jeugdlokalen, jeugdverblijven en bivakplaatsen

Ook de federale wetgeving voorziet in de plicht tot redelijke aanpassingen en omschrijft redelijke aanpassingen als passende maatregelen die in een concrete situatie en naargelang de behoefte worden getroffen om een persoon met een handicap in staat te stellen toegang te hebben tot, deel te nemen aan en vooruit te komen in de aangelegenheden waarop de federale wet van toepassing is, tenzij deze maatregelen een onevenredige belasting vormen voor de persoon die deze maatregelen moet treffen. *(eindnoot 12 op pagina 26)*. Het feit dat het Vlaams discriminatieverbod niet van toepassing is, betekent dus niet automatisch dat er geen verplichting tot redelijke aanpassing is. Het kan zijn dat de situatie binnen de federale bevoegdheden valt, en dus de federale regelgeving van toepassing is. In dit geval zijn de wettelijke termijnen niet van toepassing, maar blijft de dialoog uiteraard wel belangrijk

→ Twijfel je of de plicht tot redelijke aanpassingen geldt en of er sprake is van een Vlaamse bevoegdheid? Neem gerust contact met het Vlaams Mensenrechteninstituut en wij informeren je. Zo nodig verwijzen we je door naar een bevoegde partner, zoals bijvoorbeeld Unia voor de federale bevoegdheden.

[Contact opnemen kan hier](#)

A woman with long brown hair and bangs, wearing a black and white striped dress, stands in an office. She is smiling and looking to her right. In the foreground, a light-colored dog is lying on a dark carpet, wearing a white harness with a yellow leash. The background features a grey filing cabinet on the left and a blue bulletin board with several white papers on the right.

5. Stappenplan redelijke aanpassingen

Een weigering van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap vindt plaats wanneer:

- personen met een handicap een beperking ervaren in hun gelijkwaardige deelname in de samenleving;
- hiervoor redelijke aanpassingen vragen die beperkingen in de samenleving voor gelijkwaardige deelname wegnemen;
- en die redelijke aanpassingen geweigerd worden, ook al betekenen ze geen onevenredige belasting. *(eindnoot 13 op pagina 26).*

Om het recht op de gevraagde aanpassing te kunnen inschatten, moeten er 3 vragen beantwoord worden:

1. Ervaart een persoon met een handicap een beperking om gelijkwaardig deel te nemen aan (een aspect van) de samenleving?

Concrete vragen:

- Heeft de persoon een langdurige handicap? Bijvoorbeeld een fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke handicap?
- Welke beperkingen ervaart deze persoon om deel te nemen?
- Ervaart deze persoon dezelfde kansen als een persoon zonder deze handicap om deel te nemen aan de betrokken activiteit? *(eindnoot 14 op pagina 26).*

2. Is er sprake van een redelijke aanpassing? Dit betekent dat de aanpassing ervoor zorgt dat de persoon met een handicap op een gelijkwaardige manier kan deelnemen aan (een aspect van) de samenleving.

De redelijkheid verwijst naar de relevantie, geschiktheid en doeltreffendheid van de aanpassing voor personen met een handicap. Dit zijn abstracte begrippen. We maken dit helder door de volgende concrete vragen.

- Zorgt de aanpassing ervoor dat de persoon op een gelijkwaardige manier kan deelnemen?
- Is de aanpassing afgestemd op de behoeften van de persoon?
- Waarborgt de aanpassing de veiligheid, waardigheid en autonomie van de persoon?
- Is de aanpassing juridisch en praktisch haalbaar? *(eindnoot 15 op pagina 26).*

Of een aanpassing redelijk is, is steeds afhankelijk van de context.

De term “redelijkheid” slaat niet op de beoordeling van de kosten van de gevraagde aanpassingen of de beschikbare middelen. Dit gebeurt in een volgende stap, waarin wordt nagegaan of er sprake is van een onevenredige belasting voor degene die de aanpassing zou moeten doen. *(eindnoot 16 op pagina 26).*

3. Betekent de redelijke aanpassing een onevenredige belasting?

Een verzoek tot een redelijke aanpassing kan worden geweigerd als de redelijke aanpassing een onevenredige belasting zou inhouden voor diegene die de aanpassing moet doorvoeren. Diegene die de aanpassing moet doorvoeren, wordt in deze handreiking aangeduid als de verantwoordelijke. Dit concept lijkt af tot waar redelijke aanpassingen moeten worden aangeboden:

- Wat is de impact op de persoon/organisatie die de redelijke aanpassing moet doorvoeren en op de ruimere omgeving?
- Is de impact in verhouding met het doel van de aanpassing, namelijk de gelijkwaardige deelname voor de persoon met een handicap? *(eindnoot 17 op pagina 26).*

Hieronder volgt een lijst van veelvoorkomende relevante factoren bij de afweging:

- **Financiële impact op de verantwoordelijke:** hoe groter de financiële draagkracht, hoe meer inspanningen er van de verantwoordelijke mogen worden verwacht. Er wordt gekeken naar het totale vermogen en niet alleen naar de middelen van een eenheid of afdeling binnen een organisatiestructuur. Ook als er een beroep kan worden gedaan op financiële steunmaatregelen, bijvoorbeeld subsidies van de overheid, is de aanpassing sneller evenredig.
- **Organisatorische impact:** een aanpassing kan enige extra inspanning met zich meebrengen voor de verantwoordelijke en de organisatie. Het is pas wanneer deze inspanning disproportioneel is, dat de aanpassing eerder onevenredig zal zijn.
- **Te verwachten frequentie en duur van het gebruik van de aanpassing door de aanvrager en andere personen:** hierbij wordt gekeken welke impact de aanpassing heeft op de levenskwaliteit van de aanvrager maar ook potentieel andere gebruikers.
- **Impact op de omgeving en op andere gebruikers:** hierbij wordt bekeken welke positieve of negatieve gevolgen de aanpassing kan hebben voor anderen bijvoorbeeld op het vlak van veiligheid en gebruikersmogelijkheden.
- **Ontbreken van minder belastende en gelijkwaardige alternatieven:** indien de belasting van de gevraagde aanpassing te hoog is, kunnen andere mogelijke aanpassingen worden verkend.
- **Verzuim van voor de hand liggende of wettelijk verplichte normen** *(eindnoot 18 op pagina 26).*

Dit is geen limitatieve lijst. Ook andere factoren kunnen relevant zijn bij het bepalen of een redelijke aanpassing een onevenredige belasting zou vormen.

6. Procedure

- 1. Aanvraag tot redelijke aanpassing** (modelformulier)
- 2. Open dialoog**
- 3.** Indien nodig, vraag tot **verduidelijking van de aanvraag**
- *binnen 30 dagen na aanvraag*
- 4. Beslissing** over redelijke aanpassing **of mededeling** dat er meer tijd nodig is voor de beslissing
- *binnen 30 dagen na aanvraag of na de verduidelijking*
- 5.** Indien nodig, extra tijd voor de beslissing
- *max. 30 dagen*
- 6. Uitvoering** van de redelijke aanpassing **of mededeling** dat er meer tijd nodig is voor de uitvoering
- *binnen 60 dagen na beslissing*
- 7.** Indien nodig, extra tijd voor de uitvoering
- *max. 30 dagen*

6.1. Aanvraag tot redelijke aanpassing

Er zijn geen vormvereisten waaraan de aanvraag moet voldoen. Alle communicatiemiddelen zijn mogelijk, al kan de aanvrager best steeds schriftelijk de vraag stellen om latere discussies over het moment waarop de vraag werd gesteld te vermijden. Een mondelinge vraag kan de dialoog opstarten, maar zorg aanvullend voor een schriftelijke neerslag voor bewijs.

De verantwoordelijke neemt alle passende maatregelen om het aanvragen van redelijke aanpassingen te faciliteren. Dit kan onder meer door een aanvraagformulier ter beschikking te stellen dat elektronisch kan worden ingevuld, zonder dat andere communicatiemiddelen worden uitgesloten. *(eindnoot 19 op pagina 26)*. De verantwoordelijke kan hiervoor het modelformulier ter beschikking gesteld door de Vlaamse Regering gebruiken.

De verantwoordelijke hoeft niet te wachten tot een persoon een aanvraag indient. Hij kan ook zelf de dialoog opstarten in situaties waarin duidelijk is dat een persoon met een handicap beperkingen ervaart of een bepaalde ondersteuningsnood heeft. *(eindnoot 20 op pagina 26)*.

6.2. Open dialoog

Het is essentieel om een open dialoog op te starten tussen aanvrager en verantwoordelijke en om op die manier:

- de beperkingen die de persoon met een handicap ervaart in kaart te brengen;
- te zoeken naar aanpassingen om de gelijkwaardige deelname zoveel als mogelijk te verzekeren;
- de mogelijke impact van verschillende aanpassingen te evalueren, met aandacht voor de veiligheid, waardigheid en autonomie van de persoon met een handicap.

Dialoog verhoogt de kans op een redelijke aanpassing die geen onevenredige belasting vormt en goed voelt voor alle partijen.

Dialoog zorgt ook voor duidelijkheid in de aanvragen. Als een aanvraag toch te vaag of buitensporig is, kan de verantwoordelijke de aanvrager vragen om de aanvraag te specificeren of vervolledigen. Dit kan binnen 30 dagen na ontvangst van de aanvraag. De verantwoordelijke legt uit waarom verduidelijking nodig is en geeft aan welke extra informatie hij nodig heeft om de aanvraag te onderzoeken. *(eindnoot 21 op pagina 26).*

6.3. Beslissing

De verantwoordelijke beoordeelt of er sprake is van een redelijke aanpassing en of deze geen onevenredige belasting vormt.

Er gelden wettelijke termijnen voor het beantwoorden van een aanvraag tot redelijke aanpassing. De verantwoordelijke moet de aanvrager zo snel mogelijk en minstens binnen de 30 dagen na het ontvangen van de aanvraag of de specificering van de aanvraag, informeren over de beslissing. In uitzonderlijke gevallen kan de termijn met 30 dagen worden verlengd op voorwaarde dat de aanvrager wel binnen de 30 dagen op de hoogte wordt gebracht van de verlenging en van de reden(en) daarvoor. *(eindnoot 22 op pagina 26).*

Als de verantwoordelijke beslist om de aanvraag geheel of gedeeltelijk af te wijzen, deelt de verantwoordelijke aan de aanvrager de reden(en) voor de afwijzing mee en informeert de aanvrager over de mogelijkheid om klacht in te dienen bij het Vlaams Mensenrechteninstituut en een vordering in te stellen bij de rechter. Ook als de verantwoordelijke geen beslissing meedeelt aan de aanvrager binnen de vermelde termijn wordt dit gezien als een weigeringsbeslissing. *(eindnoot 23 op pagina 26).*

Er zijn geen formele formaliteiten waaraan de kennisgeving moet voldoen. Alle communicatiemiddelen zijn mogelijk, al is het steeds aanbevolen om de kennisgeving schriftelijk te doen zodat er steeds een schriftelijk bewijs is.

6.4. Uitvoering

Als de verantwoordelijke beslist om de aanvraag tot redelijke aanpassing in te willigen, voert de verantwoordelijke de beslissing zo snel mogelijk en uiterlijk binnen de 60 dagen vanaf de dag van beslissing, uit. De termijn kan worden verlengd met 30 dagen als de verantwoordelijke meer tijd nodig heeft. De verantwoordelijke brengt de aanvrager wel binnen de 60 dagen op de hoogte van de verlening en de reden(en) daarvoor. *(eindnoot 24 op pagina 26).*

6.5. Geen vergoeding

Het verstrekken van de informatie en het treffen van de redelijke aanpassingen is kosteloos voor de aanvrager. Diegene op wie de verplichting rust, draagt de kost.

Enkel als aanvragen kennelijk ongegrond of buitensporig zijn, onder andere door het repetitieve karakter ervan, kan de verantwoordelijke beslissen om een redelijke vergoeding aan te rekenen in het licht van de administratieve kosten waarmee het beantwoorden van de aanvragen gepaard gaat of om de aanvragen niet te beantwoorden. Het is aan de verantwoordelijke om de kennelijk ongegronde of buitensporige aard van de aanvraag aan te tonen. *(eindnoot 25 op pagina 27).*

7. Wanneer redelijke aanpassingen geweigerd worden

Als een redelijke aanpassing wordt geweigerd en de aanvrager meent dat dit niet terecht is, heeft die meerdere mogelijkheden. De aanvrager kan steeds een klacht indienen bij het Vlaams Mensenrechteninstituut of een vordering instellen bij de rechter. Dit kan ook als de verantwoordelijke niet antwoordt op de vraag binnen de hierboven aangegeven termijnen. *(eindnoot 26 op pagina 27).*

Bij beide procedures geldt dezelfde bewijsregeling: als de aanvrager feiten kan aanvoeren die het bestaan van een weigering van een redelijke aanpassing kan doen vermoeden, valt de bewijslast om aan te tonen dat er geen sprake is van een weigering op de verantwoordelijke. Het is niet nodig om opzet of enige andere drijfveer van de verantwoordelijke aan te tonen. *(eindnoot 27 op pagina 27).*

7.1. Een klacht indienen bij het Vlaams Mensenrechteninstituut

De aanvrager kan gratis een klacht indienen bij het Vlaams Mensenrechteninstituut. Wat kan het Vlaams Mensenrechteninstituut doen?

- **Eerstelijnsbijstand:** door informatie en advies te verstrekken met betrekking tot wat de redelijke aanpassingen inhouden en over de middelen die aangewend kunnen worden om die rechten te kunnen afdwingen. Met de instemming van de aanvrager, kunnen we de verantwoordelijke contacteren en informeren. Of we helpen de aanvrager om zelf contact te nemen en een oplossing te vinden. *(eindnoot 28 op pagina 27).*
- **Bemiddeling:** dit kan enkel als de situatie waarbinnen een redelijke aanpassing wordt geweigerd binnen de Vlaamse bevoegdheid valt. In dit geval is de klacht ontvankelijk en behoort deze tot de bevoegdheid van het Vlaams Mensenrechteninstituut. De bemiddeling is een vertrouwelijk en gestructureerd proces van vrijwillig overleg tussen de betrokken partijen waarbij het Vlaams Mensenrechteninstituut, als onafhankelijke en neutrale derde, de communicatie vergemakkelijkt en de voormelde betrokken partijen er probeert toe te brengen zelf een oplossing uit te werken. *(eindnoot 29 op pagina 27).* De afspraken omtrent de redelijke aanpassing worden opgenomen in een door beide partijen getekend bemiddelingsakkoord dat contractuele waarde heeft.
- **Oordeel door de Geschillenkamer:** Als een bemiddeling geen uitkomst biedt of kan bieden kan de aanvrager de klacht voorleggen aan de Geschillenkamer van het Vlaams Mensenrechteninstituut. Die buigt zich over de klacht en oordeelt of er sprake is van een weigering van een redelijke aanpassing. Het weigeren van redelijke aanpassingen die geen onevenredige belasting vormen, maakt discriminatie uit. In deze laagdrempelige, snelle en gratis procedure luistert de Geschillenkamer naar alle partijen en krijgt iedereen de kans om te reageren op elkaars standpunten. De betrokken partijen mogen zelf de procedure voeren. Ze zijn niet verplicht, maar hebben wel het recht zich te laten bijstaan of vertegenwoordigen door een advocaat of door een derde. De Geschillenkamer is onafhankelijk en kan dus geen ondersteuning geven over de inhoud van de zaak. De Geschillenkamer kan wel steeds materiële bijstand geven. Dit is gepaste en redelijke bijstand om tegenmoet te komen aan de ondersteuningsnoden van de betrokken partijen en zo eventuele praktische obstakels tijdens de procedure weg te nemen. Als er discriminatie wordt

vastgesteld, doet de Geschillenkamer aanbevelingen om hieraan te remediëren. Het oordeel van de Geschillenkamer licht onderbouwd en op duidelijke en begrijpelijke wijze toe hoe de Geschillenkamer tot haar beslissing is gekomen. De oordelen zijn niet juridisch bindend maar wel gezaghebbend. *(eindnoot 30 op pagina 27)*. Als de geschillenkamer oordeelt dat er sprake is van discriminatie, kan dit oordeel de partij ondersteunen bij een eventuele latere procedure voor de rechter.

De Geschillenkamer werkt onafhankelijk. Met deze handreiking wordt er geen voorafname gedaan op toekomstige oordelen van de Geschillenkamer.

- **Doorverwijzen:** Als het Vlaams Mensenrechteninstituut niet bevoegd is, verwijst het Instituut de aanvrager waar mogelijk door naar een andere mensenrechteninstelling of organisatie die de aanvrager verder kan bijstaan. Als de aanvrager hiervoor toestemming geeft, kan het Instituut de klacht ook zelf overmaken aan de bevoegde instantie. *(eindnoot 31 op pagina 27)*.
- Een klacht bij het Vlaams Mensenrechteninstituut schorst de verjaringstermijn van de rechtsvordering bij de rechtbanken- en hoven. *(eindnoot 32 op pagina 27)*.

7.2. Een rechtsvordering instellen bij de rechter

De rechter kan oordelen of er sprake is van discriminatie wegens een weigering van een redelijke aanpassing. Als die oordeelt dat er sprake is van discriminatie, kan hierbij ook:

- een schadevergoeding worden toegekend; *(eindnoot 33 op pagina 27)*
- een positieve maatregel worden opgelegd met het oog op de beëindiging van de overtreding. Bijvoorbeeld het uitvoeren van een redelijke aanpassing of het voorkomen van de herhaling van gelijkaardige daden; *(eindnoot 34 op pagina 27)*
- de nietigheid van bepalingen die strijdig zijn met de verplichting tot redelijke aanpassingen worden uitgesproken; *(eindnoot 35 op pagina 27)*
- beslist worden om de beslissing bekend te maken; *(eindnoot 36 op pagina 27)*
- de betaling van een dwangsom worden opgelegd totdat er een einde wordt gemaakt van de discriminatie. *(eindnoot 37 op pagina 27)*.

8. Samenvatting

- Redelijke aanpassingen maken het mogelijk voor personen met een handicap om gelijkwaardig deel te nemen aan aspecten van de samenleving. Zij hebben recht op redelijke aanpassingen. Een redelijke aanpassing kan enkel worden geweigerd als ze een onevenredige belasting inhoudt voor degene die de aanpassing moet uitvoeren.
- Volgens de Vlaamse anti-discriminatiedecreten is het weigeren van een redelijke aanpassing die geen onevenredige belasting inhoudt, een vorm van discriminatie. Het Vlaams discriminatieverbod is van toepassing op de overheid en particulieren binnen specifieke domeinen van het maatschappelijk leven, zoals werk, onderwijs en het aanbieden van publieke goederen en diensten.
- Er zijn 3 vragen die beantwoord moeten worden om te bepalen of het weigeren van een redelijke aanpassing een discriminatie uitmaakt.
 1. Ervaart een persoon met een handicap een beperking om gelijkwaardig deel te nemen aan (een aspect van) de samenleving?
 2. Is er sprake van een aanpassing die ervoor zorgt dat de persoon op een gelijkwaardige manier kan deelnemen aan (een aspect van) de samenleving?
 3. Betekent de aanpassing een onevenredige belasting voor degene die de aanpassing moet doorvoeren?
- Bij de beoordeling van redelijke aanpassingen staat een open dialoog over de noden en de mogelijke aanpassingen centraal. Het Gelijkekansendecreet schrijft voor binnen welke termijn een vraag om redelijke aanpassingen zeker moet worden beantwoord en uitgevoerd.
- Bij een weigering van een redelijke aanpassing kan een persoon met een handicap een klacht indienen bij het Vlaams Mensenrechteninstituut of een vordering instellen bij de rechtbank.

9. Eindnoten

1. Statistiek Vlaanderen, Rapport Maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap, januari 2025, raadpleegbaar via <https://www.vlaanderen.be/publicaties/maatschappelijke-positie-en-participatie-van-personen-met-een-handicap>
2. Preambule en artikel 1 [Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap; Algemene opmerking nr. 6 \(2018\) over gelijkheid en non-discriminatie](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), §24; [Algemene opmerking nr. 2 \(2014\) over toegankelijkheid](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), §4.
3. [Oordeel 2024-2 van 26 juli 2024](#); [Oordeel 2024-7 van 20 september 2024](#); [Oordeel 2025-1 van 14 februari 2025](#).
4. [Artikel 2 VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap](#); [Artikel 5 EU-Richtlijn 2000/78 van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep](#); [Artikel 15 Gelijkekansendecreet](#); [Art. 14 Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie](#).
5. Zie [Algemene opmerking nr. 6 \(2018\) over gelijkheid en non-discriminatie](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), §24; [Algemene opmerking nr. 2 \(2014\) over toegankelijkheid](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), §25-26.
6. Preambule [Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap](#).
7. [Artikel 1 Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap](#); [Artikel 19 Gelijkekansendecreet](#).
8. [Hof van Justitie 18 januari 2018, C-270/16](#).
9. [Hof van Justitie 11 april 2013, nr. C-335/11 en C-337/11](#).
10. Zie [Algemene opmerking nr. 6 \(2018\) over gelijkheid en non-discriminatie](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 8-9.

11. Artikel 15 en volgende van het [Gelijkekansendecreet](#); Artikel 5, §4 [decreet 8 mei 2002 houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt](#).
12. Artikel 4, 10° [wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie](#).
13. [Oordeel 2024-2 van 26 juli 2024](#); [Oordeel 2024-7 van 20 september 2024](#); [Oordeel 2025-1 van 14 februari 2025](#).
14. [Oordeel 2024-2 van 26 juli 2024](#); [Oordeel 2024-7 van 20 september 2024](#); [Oordeel 2025-1 van 14 februari 2025](#).
15. Zie [Algemene opmerking nr. 6 \(2018\) over gelijkheid en non-discriminatie](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 25 en §26 (b); [Oordeel 2024-2 van 26 juli 2024](#); [Oordeel 2024-7 van 20 september 2024](#); [Oordeel 2025-1 van 14 februari 2025](#).
16. Zie [Algemene opmerking nr. 6 \(2018\) over gelijkheid en non-discriminatie](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 25; [Oordeel 2024-2 van 26 juli 2024](#); [Oordeel 2024-7 van 20 september 2024](#); [Oordeel 2025-1 van 14 februari 2025](#).
17. Zie [Algemene opmerking nr. 6 \(2018\) over gelijkheid en non-discriminatie](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 25; [Oordeel 2024-2 van 26 juli 2024](#); [Oordeel 2024-7 van 20 september 2024](#); [Oordeel 2025-1 van 14 februari 2025](#).
18. Artikel 19 [Gelijkekansendecreet](#); Zie [Algemene opmerking nr. 6 \(2018\) over gelijkheid en non-discriminatie](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 26; [Oordeel 2024-2 van 26 juli 2024](#); [Oordeel 2024-7 van 20 september 2024](#); [Oordeel 2025-1 van 14 februari 2025](#).
19. Artikel 26bis [Gelijkekansendecreet](#).
20. Zie [Algemene opmerking nr. 6 \(2018\) over gelijkheid en non-discriminatie](#) van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 24.
21. Artikel 26bis [Gelijkekansendecreet](#).
22. Artikel 26bis [Gelijkekansendecreet](#).
23. Artikel 26quater [Gelijkekansendecreet](#).
24. Artikel 26ter [Gelijkekansendecreet](#).

25. Artikel 26 quinquies [Gelijkekansendecreet](#).
26. Artikel 26 quater [Gelijkekansendecreet](#).
27. Artikel 36 [Gelijkekansendecreet](#).
28. Artikel 12 [VMRI-decreet](#).
29. Artikel 13 [VMRI-decreet](#).
30. Artikel 14-20 [VMRI-decreet](#).
31. Artikel 13 [VMRI-decreet](#).
32. Artikel 35bis [VMRI-decreet](#).
33. Artikel 28 [Gelijkekansendecreet](#).
34. Artikel 29 [Gelijkekansendecreet](#).
35. Artikel 29 [Gelijkekansendecreet](#).
36. Artikel 29 en 35ter [Gelijkekansendecreet](#).
37. Artikel 30 [Gelijkekansendecreet](#).

Vlaams
Mensenrechten
Instituut

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

David Stevens

Directeur van het Vlaams Mensenrechteninstituut

Vormgeving

Michel Wouters

Corporate Cannibal

De juridische handreiking over redelijke aanpassingen is digitaal te raadplegen via
vlaamsmensenrechteninstituut.be/publicaties

Vlaams Mensenrechteninstituut

Hoofdzetel: Belpairegebouw, Simon Bolivarlaan 17, 1000 Brussel

Postadres: Consciencegebouw, Koning Albert II-laan 15, bus 576, 1210 Brussel

contact@vmri.be

www.vlaamsmensenrechteninstituut.be